

Др Миленко Крећа

редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду

МИЛАН ПАУНОВИЋ (1951–2009)

Тешко је, ако не и немогуће, говорити о професору Милану Пауновићу, а посебно не поменути његов јак и осебујан дух. Посебно онај његов сериозни, академски део, који му је и отворио врата науке и суштински обележио његов научни рад и живот.

Дух, немиран и сремачки пркосан по природи, креативан у исходу, определио је највећи део научног опуса Милана Пауновића. И то у областима међународног права – међународним правима човека и правног положаја животиња – сферама које хуманизују право које је од свог настанка било окренуто државама. Без тих области, Међународно право не би задовољавало оне високе стандарде који су очеви међународног права, а посебно Гроцијус, поставили одређујући га као *genus humanum* – право једне истински људске заједнице. За успешно бављење овим областима Међународно право захтева, поред интелектуалног, стручног капацитета који је Милан Пауновић исказао још као бриљантан студент основних и последипломских студија, и јак хуманистички набој.

Тај набој је понајбоље оваплоћен у његовим најволуминознијим радовима – докторској дисертацији *Утврђивање међународних стандарда људских права путем јуриспруденције Европског суда за људска права* одбрањеној 1993. године и у уџбеницима о међународним људским правима, те монографији *Права животиња – савремени међународни стандарди*, објављеној 2004. године.

Докторска дисертација професора Пауновића представља, како је Комисија за његов избор у звање доцента нагласила, „први обиман рад у нашој средини који се систематски бави праксом у европском систему за заштиту људских права“. Дисертација је резултат једног широког истраживачког захвата у коме је професор Пауновић проучио обимну јуриспруденцију и издвојио оне пресуде које су у највећој мери допринеле тумачењу одредаба Европске конвенције. Зналачки их је не само систематизовао и класификовао, ослањајући се на одредбе Међународног пакта о грађанским и политичким пра-

вима, већ их је подвргавао критичкој анализи у светлости како опште правне логике, тако и националних правних решења.

У радовима о међународним људским правима залаже се, у најбољој међународно-правној традицији, за одређење људских права као израза фундаменталних вредности међународне заједнице као целине. Бавио се како индивидуалним и колективним људским правима, тако и мерама међународног надзора и контроле њихове примене, свестан да њихова стварна примена императивно тражи синергију индивидуалних и колективних напора.

Још деведесетих година снажно је пледирао за тзв. права солидарности, посебно истичући право на мир и међународну безбедност, право на здраву животну околину, право на развој и право на управљање националним ресурсима.

Био је дубоко свестан и болно повређен комерцијализацијом људских права. Против ње се једнако борио и као научни радник и као главни правни саветник Министарства иностраних послова, налазећи, с правом, да она сенчи, па и тривијализује, саму племени-ту идеју људских права.

Хуманистички резон, опробан и оформљен у материји људских права, Милан Пауновић демонстрира и у материји правног положаја животиња. У овој области његови радови, а посебно монографија о правима животиња, могу се без резерве назвати пионирским у нашој науци међународног права. Као такви јесу и биће незаобилазно штиво за сваког посленика науке који се упусти у разматрање овог атрактивног и, надасве, сложеног питања.

Основне премисе које је Милан Пауновић поставио у овој материји изгледају незаобилазне у својој утемељености и узвишеној хуманости. Залаже се за напуштање традиционалног антропоцентричног погледа на свет и природу и његову супституцију биоцентризмом, по коме сва жива бића, а не само људска, заслужују да живе боље. Биоцентристичка етика би подразумевала начело доброчинства и незлочинства, начело поштовања интегритета животиња, начело правичности и иверзибилности.

Професор Пауновић је био дубоко убеђен да једнако праведно морамо поступати према свим живим врстама у мери у којој је између њих могуће ставити знак једнакости. Налази да у том смислу животињама, наравно, нису потребна многа права које данас поседују људска бића, али да животиње треба да имају она права која им зајемчују биолошки опстанак и миран живот у заједници са људском врстом. Сматрао је да је уистину примарно природно право свих живих бића на једнакост у одржању живота, слободе и благостања према законима егзистенције сваке врсте. Професор Пауновић је сма-

трао да се већ данас може говорити о праву животиња на поштовање њихових живота. Поред тога, залагао се за право животиња да буду слободне у складу са врстом којој припадају. Треће право о коме постоји и позитивно правно покриће је право животиња на станиште примерено њиховој врсти. Том праву додаје и право животиња, такође позитивно правно утемељено, да им човек не наноси бол, патњу и да их непотребно повређује. И на крају, затварајући листу основних права животиња, професор Пауновић апострофира право животиња на људско старање. Оно се, истина, превасходно односи на домаће животиње, али, по његовом схватању, ни дивље животиње не смеју остати без њиховог старања, бар што се тиче заштите од истребљења.

Пред Миланом Пауновићем је требало да буду још многе године научног и педагошког рада, али и личне и породичне среће. Окрутна и прерана смрт је, међутим, одузела породици Пауновић, супруги Јелени и ћерки Мини, брижног и посвећеног супруга и оца, а српској науци међународног права ускратила нове доприносе који су се могли очекивати од научника у пуној стваралачкој снази.

Но, и опусом који је само у кратким цртама назначен, Милан Пауновић је себи обезбедио истакнуто место у галерији српских стручњака Међународног права, на понос своје породице и драгоцену корист и инспирацију српској науци Међународног права.

Нека је вечна слава професору Милану Пауновићу!